Freden i Roskilde 1658
Freden i Köpenhamn 1660

År 1658

Danmark ett
F.D. Land 1658

Inte förr har Danmark varit så nära att upphöra att ens vara ett eget land

Cromwell och Karl X Hade planer på att dela upp Danmark helt mellan länderna

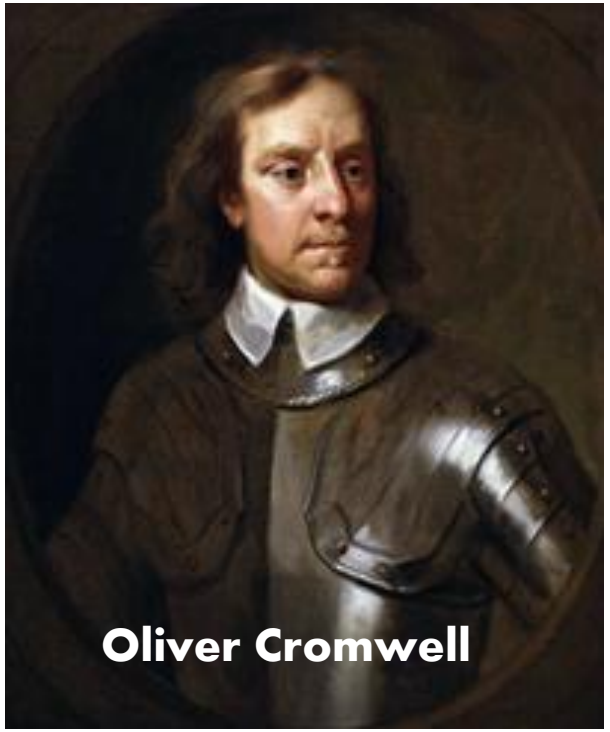

Oliver Cromwell

”Nära ögat för Danmark”

Sveriges erövringar vid freden i Roskilde (gult, rött, lila).
Men man ville egentligen även ha Island – Färöarna – Mön – Läsö

- **Anholt – Saltholm – Akershus län**
- **Som är ca. Oslo – samt som pant**
- **Hela Norge på 30 år. – Pinneberg**
- **Ven**

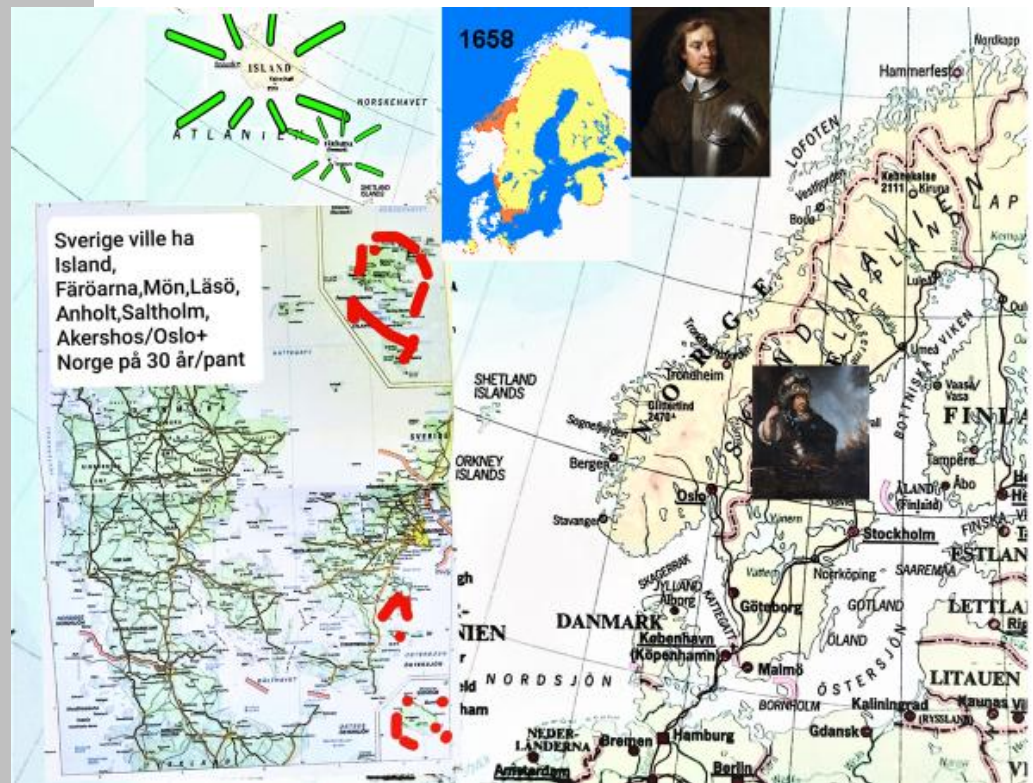

Danmarks Dyraste fred Roskilde 1658

Men det kunde varit värre….
Sveriges uppgörelse Fanns med England Om att dela hela Danmark mellan de Båda länderna (Cromwell)
Sverige hade mer krav på landområden än vad som blev svenskt I freden i Roskilde.

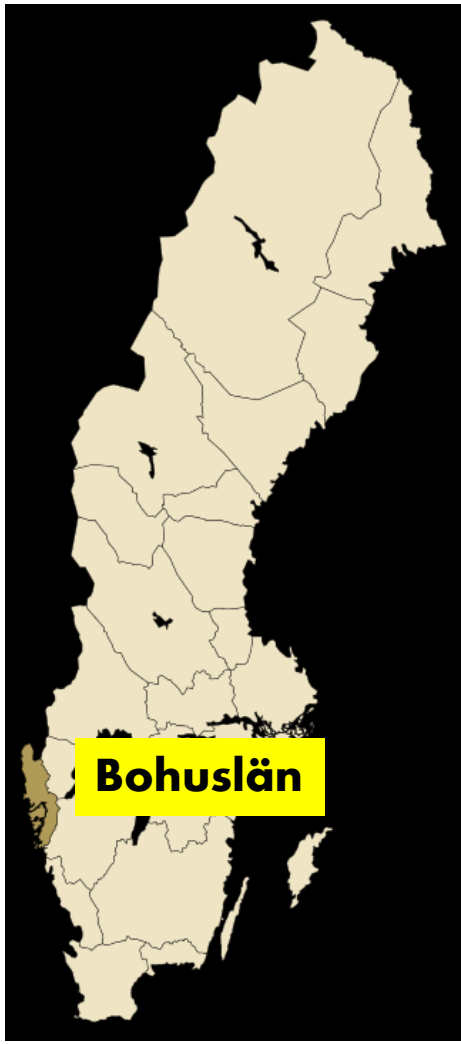

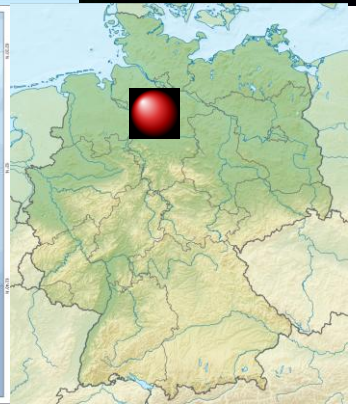

Svensk Önskelista

1658

Danmarks Dyraste fred Roskilde 1658

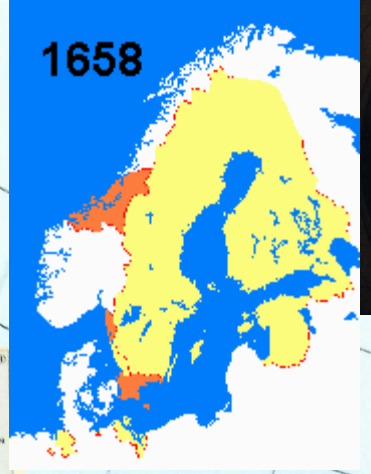

Sverige ville ha
Island,
Färöarna,Mön,Läsö,
Anholt,Saltholm,
Akershos/Oslo+
Norge på 30 år/pant

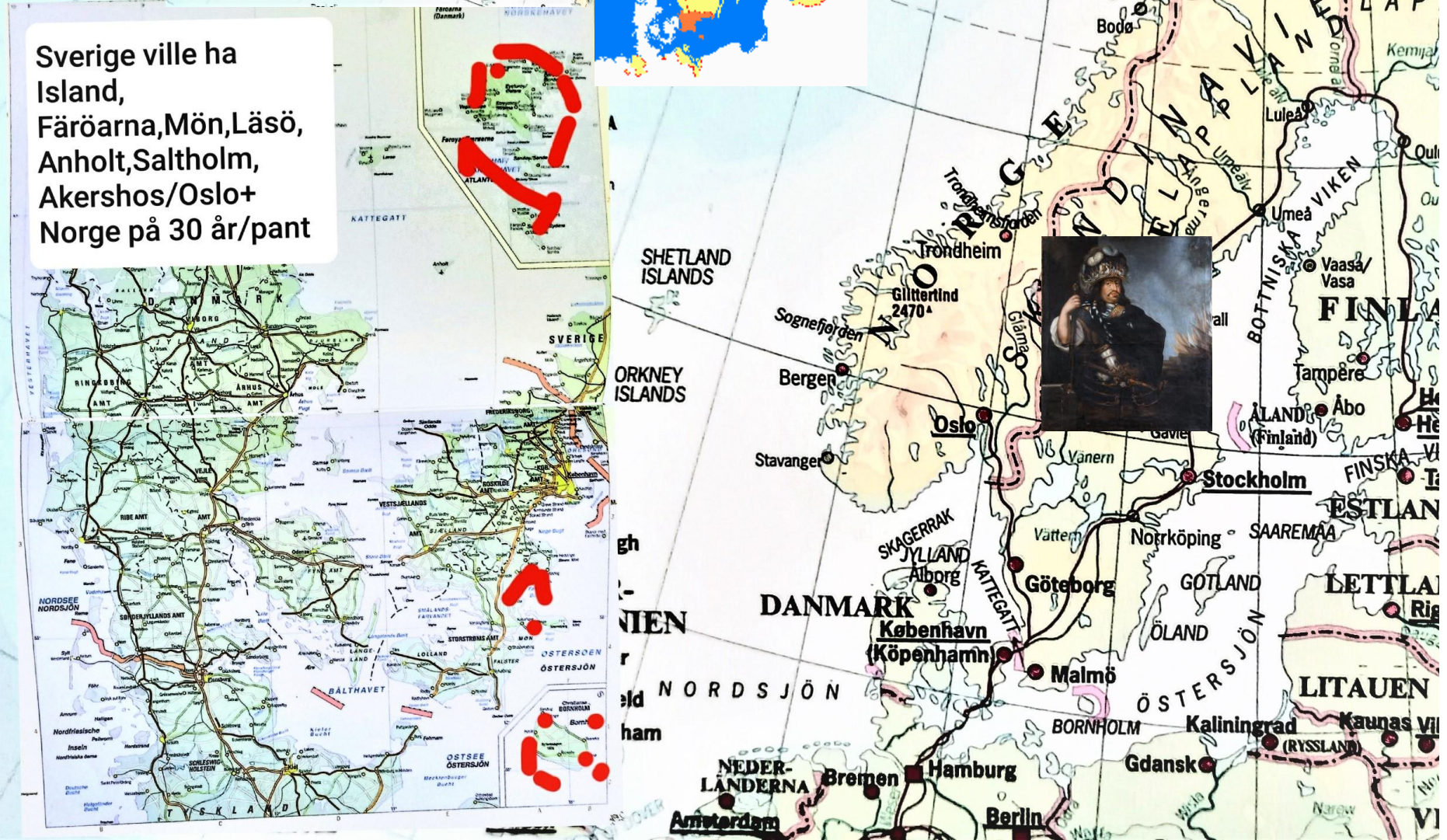

Men det kunde varit värre….
Sveriges uppgörelse
Fanns med England
Om att dela hela
Danmark mellan de
Båda länderna
(Cromwell)
Sverige hade mer krav
på landområden än
vad som blev svenskt
I freden i Roskilde.

Cromwell och Kar X ville dela på hela Danmark

Freden i Roskilde

Freden i Roskilde
1658
26 Februari

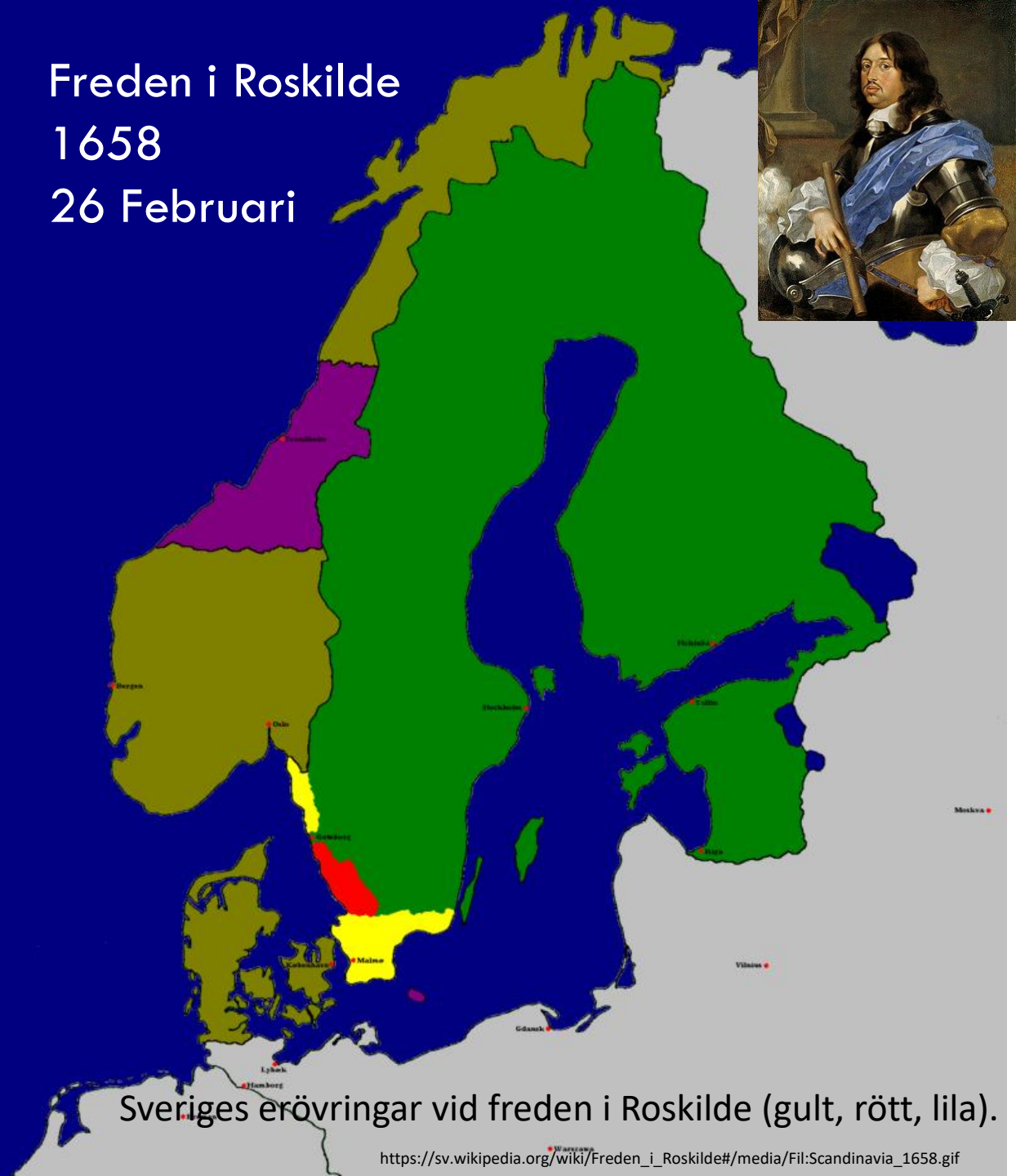

Sveriges erövringar vid freden i Roskilde (gult, rött, lila).

https://sv.wikipedia.org/wiki/Freden_i_Roskilde#/media/Fil:Scandinavia_1658.gif

Freden i Roskilde är det fredsfördrag mellan Sverige och Danmark-Norge som slöts i den danska staden Roskilde den 26 februari 1658, och som avslutade, det av Danmark påbörjade, Karl X Gustavs första danska krig. Under kriget hade, bland annat, Karl X Gustav från Jylland tågat på isen över Bälten mot Köpenhamn med den svenska armén. Resultatet av freden blev att Danmark avträdde Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Bornholm samt Trondheims län till Sverige. Freden bröts dock redan till sommaren samma år av Sverige, Karl X Gustavs andra danska krig. I freden i Köpenhamn förlorade Sverige Trondheims län och Bornholm år 1660.

De första kraven på danskt territorium var extremt hårda:

Danska områden på skandinaviska halvön
Blekinge
Halland (hade avträtts av Danmark 1645 på 30 år)
Skåne
Danska öar
Anholt
Bornholm
Læsø
Møn
Saltholm
Ven

Norska områden på skandinaviska halvön
Bohuslän
Trondheims len som i stort sett motsvarar nutida Trøndelag fylke samt Nordmøre och Romsdal. Den exakta gränsen fastställdes aldrig, men det finns markeringar på bland annat Midøya i Midsunds kommun där gränsen antas ha gått.
Som säkerhet hela Norge på 30 år
Samt
Island
Färöarna
grevskapet Pinneberg

Slutförhandlingarna förlades till Roskilde och den 26 februari undertecknades fredsavtalet i Roskilde domkyrka. Huvuddragen i avtalet var att Danmark-Norge avträdde till Sverige Skåne, Blekinge, Halland (permanent, i freden i Brömsebro 1645 hade Sverige fått Halland på 30 år), Bohuslän, Bornholm samt Trondheims län. Dessutom finns en mängd andra detaljer om "evig fred" mellan rikena, frånträdande av allianser riktade mot det andra landet, avstående från svenska krav på Delmenhorst och Ditmarsken etc.

I avtalets paragraf 9 tillförsäkrades invånarna i de erövrade landskapen att de skulle få behålla sina gamla privilegier, friheter, lagar och sin kyrkoordning. När det gäller privaträttsligt ägande fullföljdes detta, medan adelsprivilegier, kyrkoordning (1686) och rättssystem (1683) successivt anpassades till de i övriga riket gällande.

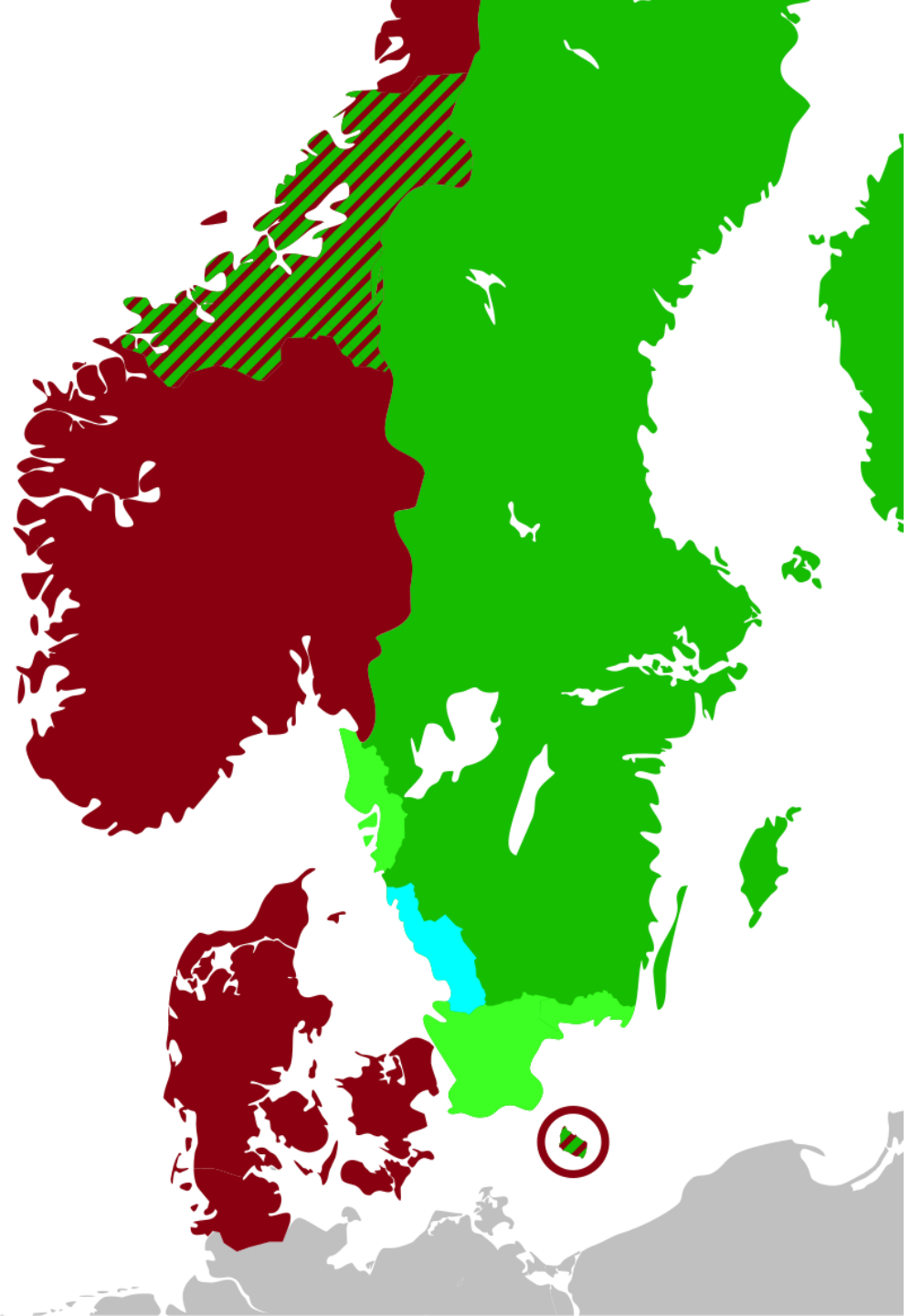

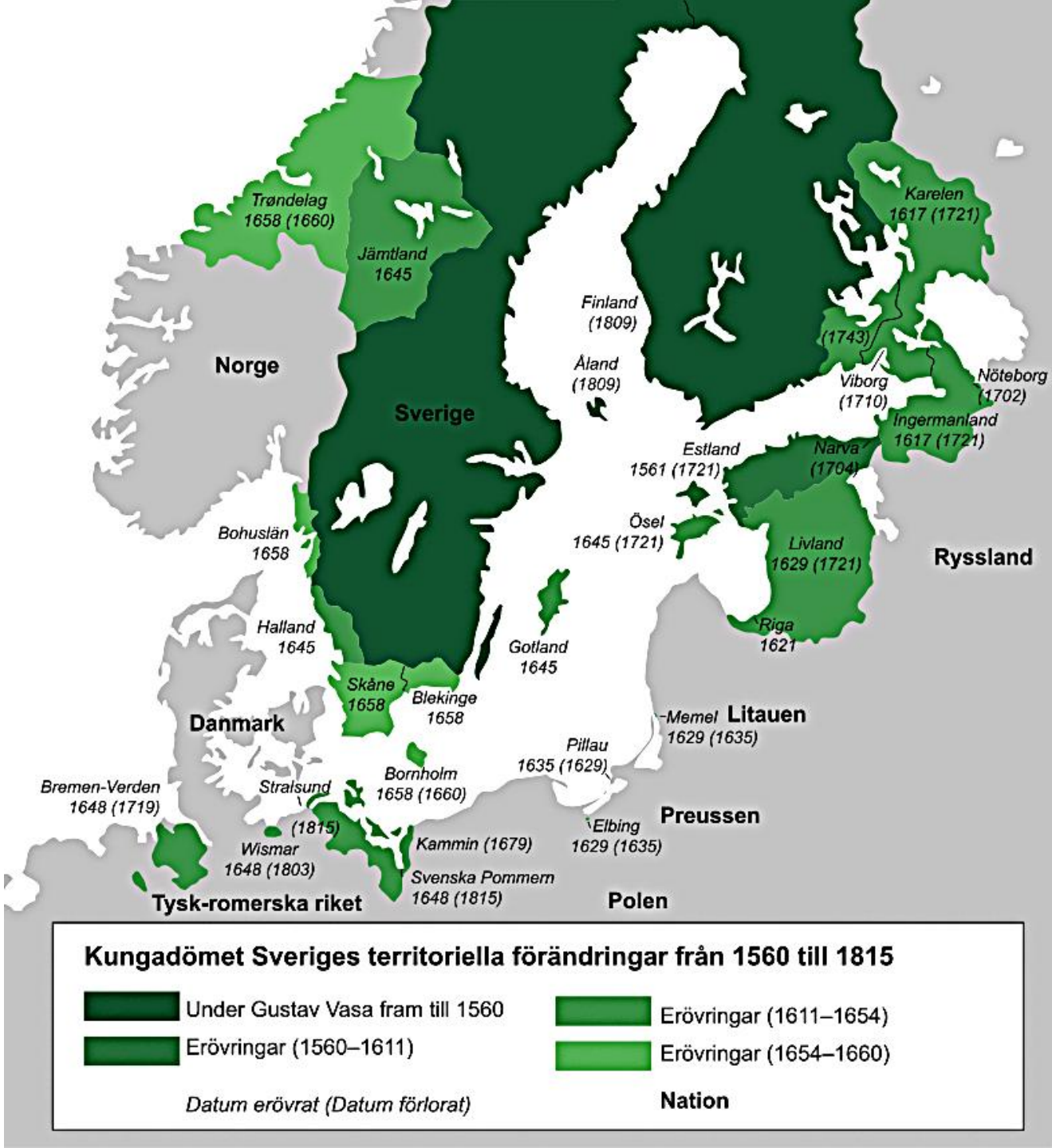
Trøndelag
1658 (1660)
Jämtland
1645
Karelen
1617 (1721)
Finland
(1809)
(1743)
Norge
Åland
(1809)
Viborg
(1710)
Nöteborg
(1702)
Sverige
Ingermanland
1617 (1721)
Estland
1561 (1721)
Narva
(1704)
Ösel
1645 (1721)
Bohuslän
1658
Livland
1629 (1721)
Ryssland
Halland
1645
Gotland
1645
Riga
1621
Skåne
1658
Blekinge
1658
Danmark
Memel
1629 (1635)
Litauen
Pillau
1635 (1629)
Bornholm
1658 (1660)
Bremen-Verden
1648 (1719)
Stralsund
(1815)
Preussen
Elbing
1629 (1635)
Wismar
1648 (1803)
Kammin (1679)
Svenska Pommern
1648 (1815)
Tysk-romerska riket
Polen
Kungadömet Sveriges territoriella förändringar från 1560 till 1815
Under Gustav Vasa fram till 1560
Erövringar (1560–1611)
Erövringar (1611–1654)
Erövringar (1654–1660)
Datum erövrat (Datum förlorat)
Nation

Nytt krig

Redan till sommaren samma år utbröt dock kriget igen. Detta nya krig avslutades först i och med freden i Köpenhamn 1660, då Bornholm och Trondheims län återgick till Danmark respektive Norge. Däremot blev ön Ven, som fortsatt var danskt efter freden i Roskilde men besatts av svenska trupper samma år, nu formellt svensk i och med freden i Köpenhamn.

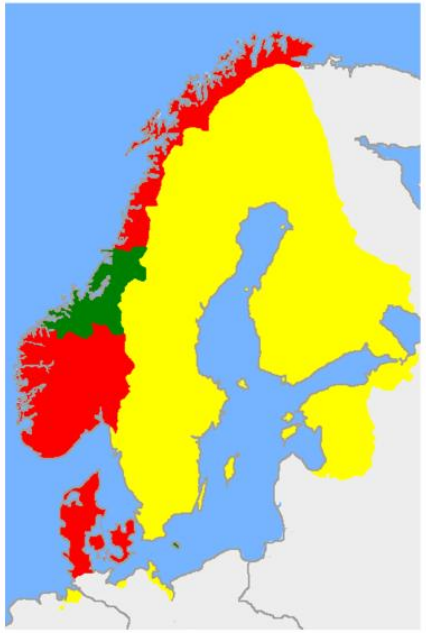

De gröna områdena är de som Sverige förlorar till Danmark i freden.

FREDEN I KÖPENHAMN

1660

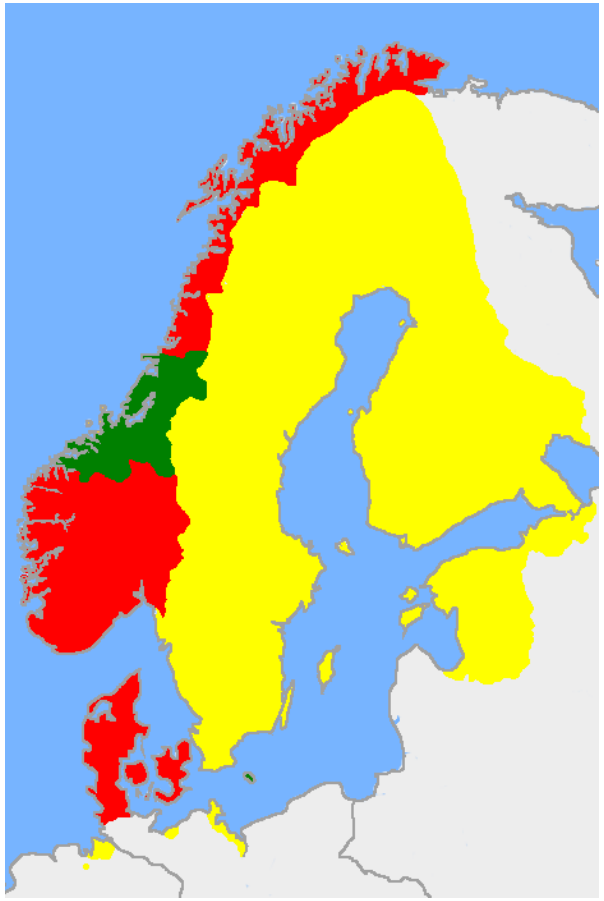

De gröna områdena är de som Sverige förlorar till Danmark i freden.

Freden i Köpenhamn

1660

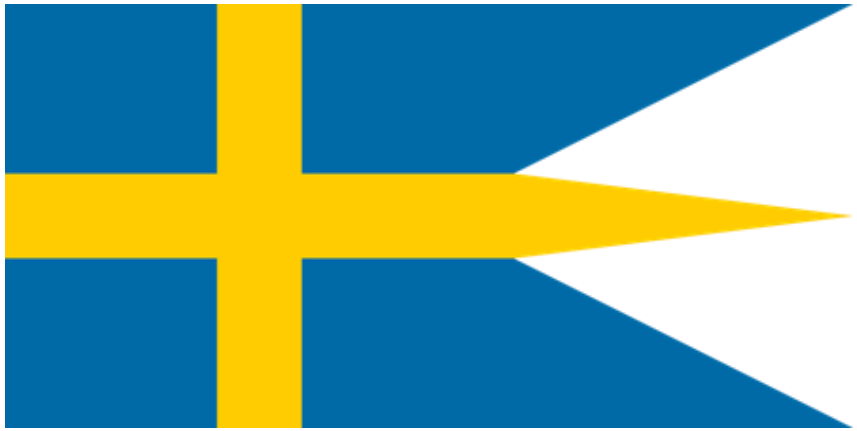

FILIPPO PRINCIPE PALATINO DI SVLTZ-
BACH GENERALE DELL' ARMI DEL RE CARLO
GVSTAVO DI SVETIA IN FIONIA.

HANS. SCHACK. SERENISSIMI. DANIÆ. NORUEGIÆ. &c. REGIS SUPREMUS BELLI IMPERATOR. ÆTAT. LII. AN. M. DC. LXII.

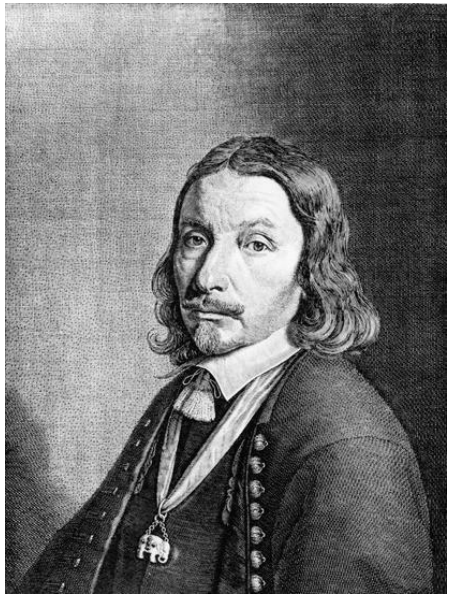

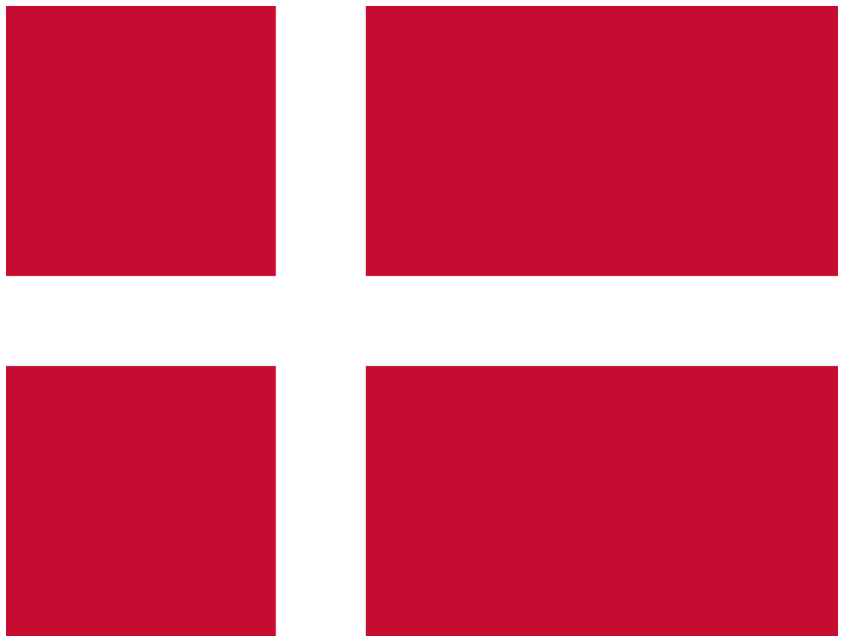

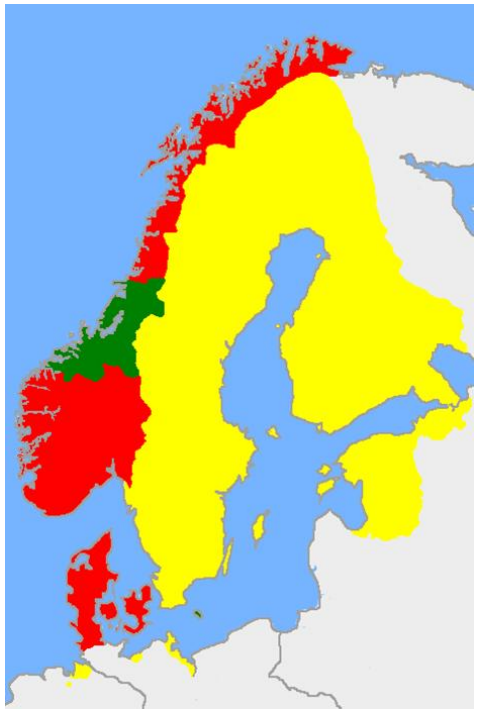

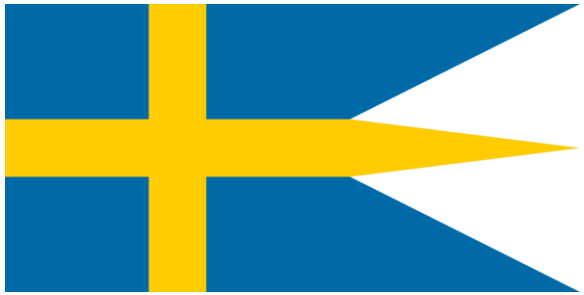

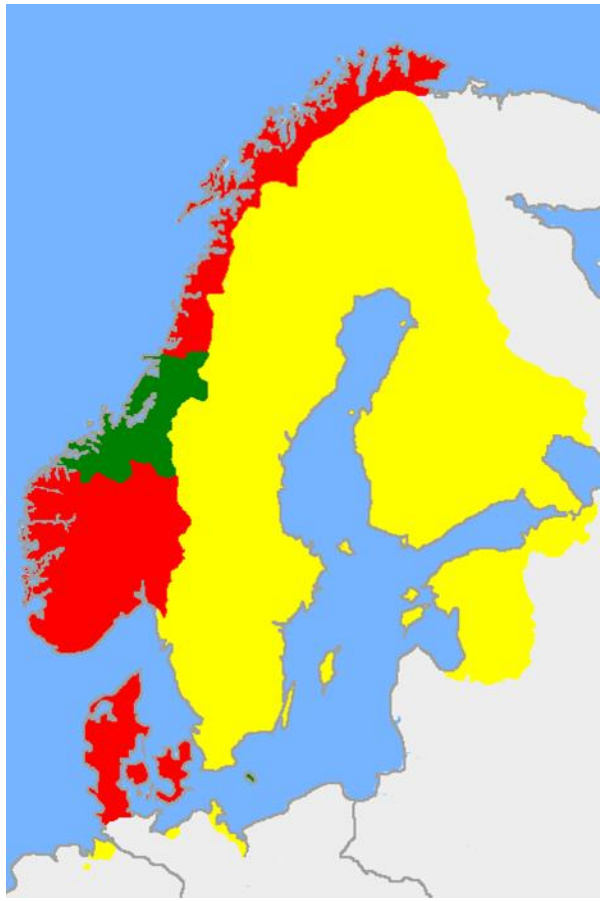

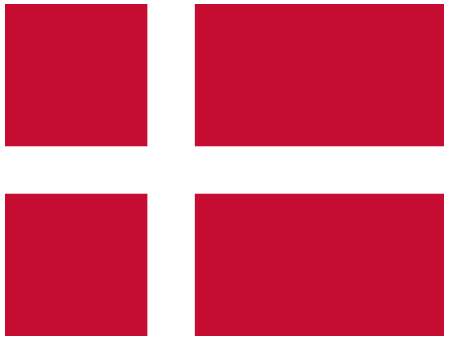

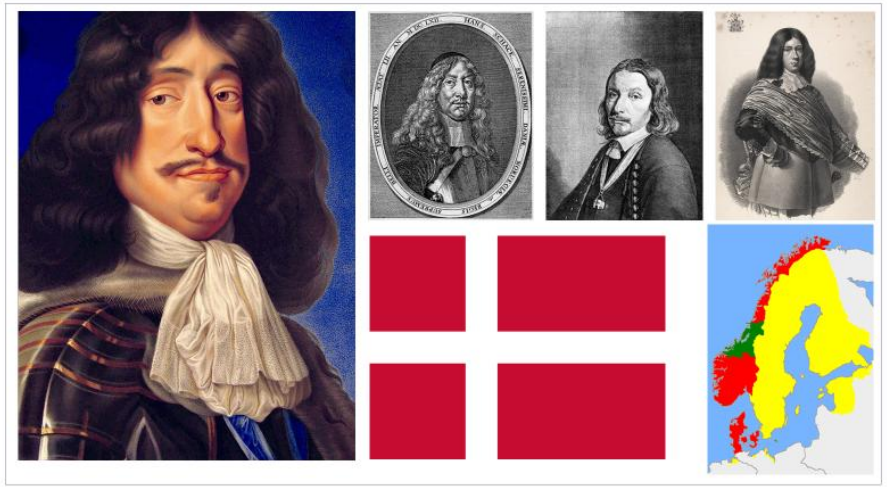

Ägde rum	**11 augusti 1658 – 27 maj 1660**
Plats	**Köpenhamn, Danmark**
Utfall	**Avgörande dansk-holländsk seger**
Resultat	**Freden i Köpenhamn**
Casus belli	**Karl X Gustav bröt freden i Roskilde i syfte att tillintetgöra Danmark**

Freden i Köpenhamn 1660

Karl X Gustavs andra danska krig (1658–1660) var det krig som utspelade sig kort efter Karl X Gustavs första danska krig. Kriget slutade med att Sverige fick återlämna Bornholm och Trondheims län, men i gengäld erhöll Ven.

Efter det första danska kriget kände sig Karl X Gustav missnöjd med freden i Roskilde. Han var fortfarande i krig mot Polen, Ryssland, Österrike och Brandenburg. Tanken var att han skulle fortsätta kriget i Tyskland. Men fälttåget i Tyskland kom emellertid inte till stånd och i stället vände sig Karl Gustav plötsligt åter mot Danmark i augusti 1658. Orsakerna är komplicerade. En låg i Danmarks motspänstighet vid de förhandlingar som förts för Roskildefredens komplettering. Den hade visat att Danmark inte lät binda sig vid Sverige så som Karl Gustav avsett. Dessutom hade utsikterna för ett krig i Tyskland förmörkats. I juli 1658 blev Leopold av Österrike vald till kejsare, och Sveriges försök att samla tyska ständer på sin sida hade föga framgång. De bundsförvanter som Karl Gustav hoppats på höll sig tillbaka. Oliver Cromwells syften var andra än hans, och vad som för Karl Gustav var betänkligast, Mazarin eggade visserligen Sverige, men undvek själv alla bindande förpliktelser. Militärt sett kunde den svenska – i huvudsak värvade – hären inte hållas sysslolös, och när ett företag i Tyskland syntes utsiktslöst återstod endast Danmark. Målet för det nya fälttåget blev att utplåna Danmark som en självständig stat och ena Skandinavien under den svenska kronan.

Vill ni ha nåd, danska hundar?

Dessa ord blev de sista som svenske översten Newhusen yttrade i sitt liv. I samma stund spetsades han av den danske adelsmannen Claus Ahlefeldt och föll död ner bland soldaterna nedanför Köpenhamns befästningsvall. Överste Newhusen var en av närmare 2 000 svenska soldater som natten till den 11 februari 1659 dödades eller sårades i stormanfallet mot Köpenhamn, ett slag som fick en avgörande betydelse för Nordens fortsatta historia.

För en gångs skull gjorde emellertid Karl X Gustav en missbedömning av situationen; varken Fredrik III eller köpenhamnarna hade för avsikt att kapitulera villkorslöst. I stället förberedde man sig för en strid på liv och död. Husen och gårdarna utanför staden brändes eller sprängdes i luften för att den framryckande fienden inte skulle ha något skydd. Köpenhamns befästningsvallar och bastioner förstärktes med palissader och jordfyllda korgar, medan det i all hast uppfördes trekantiga försvarsverk utanför stadsportarna som skulle hämma fiendens framryckning innan han nådde ända fram till vallen. På särskilt utsatta platser grävde man ner sprängladdningar och lade ut järnspikar som skulle sätta stopp för angripare som kom så långt. Vid sin post hade samtliga vakter på vallen hundra stenar att kasta på de framryckande svenskarna. Styrkan som skulle försvara Köpenhamn utgjordes av cirka 8 000 man och var en blandning av professionella soldater, matroser från örlogsflottan, kungliga ämbetsmän, studenter från Köpenhamns universitet samt huvudstadens köpmän och hantverkare.

Freden i Köpenhamn 1660

Men det andra danska kriget stockade sig ännu hastigare än förut det polska. Köpenhamns försvar och undsättning genom en nederländsk flotta i oktober 1658 blev den första vändpunkten, den misslyckade stormningen av staden i februari 1659 den andra. Österrikare, polacker och brandenburgare gick till anfall, stängde in de svenska besättningarna i Preussen och Pommern och trängde upp i Jylland. England och Frankrike höll sig alltjämt tillbaka, ja drogs av Nederländerna in i en medlingspolitik, konserterna i Haag maj–juli 1659, vars udd riktades mot Sverige. Karl Gustav hade åter missräknat sig på sin egen styrka, på motståndarens försvarskraft och på de europeiska makternas hållning till hans hänsynslösa svenska erövringspolitik. Karl Gustav höll sig kvar på de danska öarna, som därmed blev krigets huvudsäte, men hans ställning blev under 1659 allt svårare. Holländska flottor spelade herrar i de danska farvattnen, i november 1659 tillintetgjordes vid Nyborg den svenska hären på Fyn av förenade österrikare, brandenburgare, polacker, danskar och holländare, och huvudstyrkan på Själland smälte samman. Planerna på Danmarks tillintetgörelse måste ges upp, liksom förut planerna på Polen. Karl Gustav erkände det, och han erbjöd fred åt både Danmark och Polen, men ännu hoppades han på endera sidan vinna något, och han avslog varje avträdelse även från erövringarna i Roskildefreden, såvida inte ersättning gavs. Han räknade alltjämt med förändringar i makternas inbördes ställning, och han beredde sig till nya ansträngningar. Sveriges ständer kallades till Göteborg för att åtaga sig dessa, och kungen mötte dem i januari 1660. Då insjuknade han plötsligt och dog efter några få dagar, natten mellan 12 och 13 februari 1660.

Nederländerna, som hade stora ekonomiska intressen i Östersjön, såg med oro på Sveriges försök att lägga under sig Danmark. Hösten 1658 stävade därför en nederländsk krigsflotta bestående av trettiofem örlogsfartyg, sex trupptransportfartyg och flera mindre fartyg ut för att undsätta Köpenhamn. Den 29 oktober drabbade den nederländska flottan under ledning av amiral Jacob Wassenaer von Obdam samman med en svensk flotta om 30 örlogsfartyg i norra Öresund. Efter en hård strid i vilken fem svenska fartyg sjönk till havets botten och hundratals sjömän miste livet lyckades Obdam ta sig igenom till Köpenhamn och bryta den svenska belägringen från havet. Därmed räddades stadens försvarare undan en hotande hungersnöd. Obdam förde inte bara med sig proviant, utan även militära förstärkningar i form av 2000 holländska matroser som gav köpenhamnarna ett välbehövligt moraliskt stöd. I december 1658 fördrev en 30 000 man stark armé från Polen och Brandenburg (som hade gått med i kriget på Danmarks sida) de svenska styrkorna från Jylland och förhindrade på så sätt ett svenskt återtåg via den jylländska halvön och Nordtyskland. Fyn var fortfarande under svensk kontroll, men om svenskarna inte skulle riskera att bli instängda på Själland måste Köpenhamn erövras innan Sveriges många fiender samlade ytterligare trupper. Finalen: Ögonvittnen berättade senare att det inte gick att beskriva ”jämmern, vrålen och skriken som hördes från svenskarna innan de dog”. De svenska soldaterna som försökte fly från slagfältet föll antingen i vallgraven eller mejades ner bakifrån av de danska kanonerna. Snart var hela området utanför Nørreport översållat av svenska stupade och sårade. Klockan sex på morgonen lät den svenske kungen blåsa till reträtt längs hela frontlinjen. Stormningen av Köpenhamn, som var tänkt att krossa Danmark och avgöra kampen om herraväldet i Norden, slutade med ett blodigt fiasko.

Köpenhamn år 1728, med dess färdigbyggda bastioner och vallar.

Den holländska flottans ankomst på Köpenhamns redd i oktober 1658.

Sveriges mål sägs vara att de ville **förinta Danmark** och lägga landet under svenskt herravälde. Kriget startar med att den svenska hären stiger iland vid Korsör och marscherar mot Köpenhamn dit de kommer tre dagar senare. Svenska armén belägrar Köpenhamn den 11 augusti 1658,

Den 8 februari 1659, efter nästan ett ½ års belägring av Köpenhamn stormar de svenska styrkorna staden. Danskarna har dock gjort allt för att försvåra en stormning av staden och de försvarar sig så bra att svenskarna får se sig besegrade efter en tre timmar lång strid.
Den svenska kungen Karl X Gustav dog innan det här kriget var slut och hans femåriga son Karl XI och hans förmyndarregering med Magnus Gabriel De la Gardie i spetsen tog över spakarna. Det anses att kriget blev ett nederlag för Sveriges del.

De svenska och danska ombuden möttes första gången den 25 augusti 1659 i två tält som var uppsatta på femtio stegs avstånd från varandra mitt emellan det svenska lägret och Köpenhamn. Förhandlingarna strandade nästan genast men efter många rådslag och överläggningar kunde man nio månader senare, den 27 maj 1660, skriva på fredsavtalet.

Fredsvillkor
Sverige skall lämna tillbaka Trondheims län mot en ersättning som skall bestämmas senare
Sverige skall lämna tillbaka Bornholm till Danmark
Förbudet mot att främmande flottor får segla in i Östersjön avskaffas

Danmark behöver ej ersätta 'Svenska Afrikanska kompaniet' för förlusten av den svenska kolonin Cabo Corso

Händelser/slag:

Belägringen av Köpenhamn 11 aug 1658

Erövringen av Kronoborg 6 sept 1658

Sjöslaget vid Öresund 29 okt 1658

Stormningen av Köpenhamn 11 feb 1659

Sjöslaget vid Ebeltoftviken 23 juli 1659
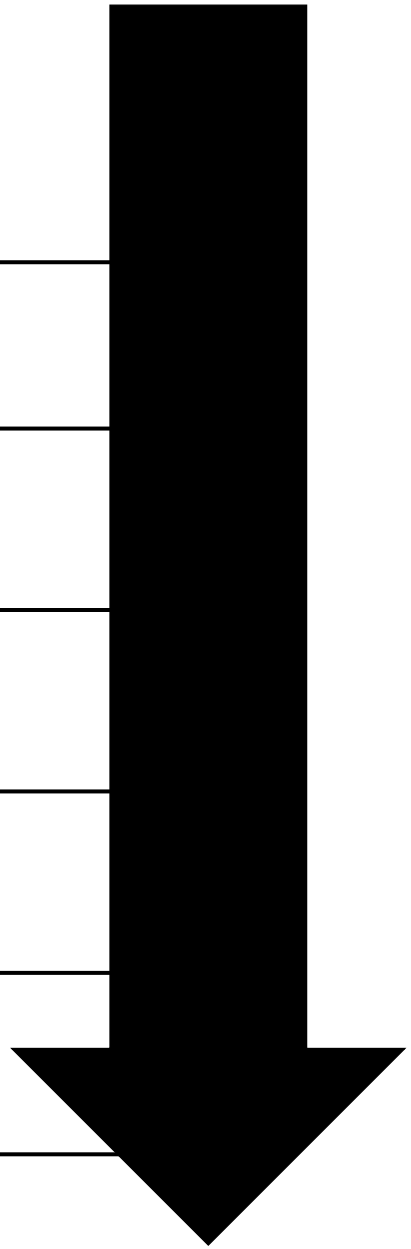
Fältslaget vid Nyborg 14 nov 1659